

De Arenbergs in Leuven

21ste eeuw of niet, oude adel blijft velen fascineren. Ook voor wie niet thuis is in de sfeer van royalty's en adellijke BV's is de familie Arenberg geen nobele onbekende. Dat kan moeilijk anders want al meer dan vijf eeuwen zijn de Arenbergs nauw verweven met de geschiedenis van onze streken. Met de stad en de universiteit van Leuven hebben de hertogen wel een heel bijzondere band. In Heverlee bezitten zij nog steeds een imposant domein met het bekende Arenberg-kasteel. Het inspireerde het stedelijk Museum M en de KULeuven tot een gevarieerd programma rond 'De Arenbergs'. De grote trekpleister vormt de prestigieuze tentoonstelling in het Museum M, die naast de historische betekenis van de familie vooral haar (vroegere) rijke collectie kunstwerken in de schijnwerpers plaatst. Post Factum was er als een van de eersten bij om een rondleiding vast te leggen.

Het kasteel van Arenberg (Heverlee)

Huwelijken en oorlogen

De geschiedenis van de familie Arenberg gaat terug tot de 13de eeuw, meer bepaald naar het plaatsje Aremberg in het Duitse Eifelgebied, waar haar eerste kasteel stond. Huwelijken en veroveringen vormden tijdens de volgende eeuwen de opstap naar een onroerend patrimonium van kastelen, bossen en landerijen die verspreid lagen in de Nederlanden en het Duitse rijk. Meer dan eens stierf de rechtstreekse mannelijke lijn uit, maar door een gewiekste huwelijkspolitiek wisten de Arenbergs zichzelf steeds opnieuw uit te vinden.

Een van die huwelijken was in 1547 de verbintenis tussen Margaretha van der Mark (Arenberg) met Jean de Ligne, afkomstig uit een van de oudste adellijke geslachten in Henegouwen. Uit die tijd dateert de nauwe verstrengeling met de familie de Ligne, die zich prinsen van Chimay mochten noemen.

De Arenbergs voelden zich het meest in hun sas op de slagvelden van Europa. Met trots eigenden ze zich illustere namen toe zoals 'Everzwijn van de Ardennen' en 'Schrik der Zee'. Meestal dienden ze de Habsburgse vorsten. Soms liep dat slecht af, zoals met Jean de Ligne, die sneuvelde in de slag bij Heiligerlee (1568) tegen de protestantse opstandelingen. Enig pragmatisme was hen nochtans niet vreemd. In de familie waren er ook enkele schuinsmarcheerders zoals Lumey (genoemd naar een van de bezittingen in Lummen), die de leider was van de Watergeuzen en verantwoordelijk bleek voor de moord op de Gorcumse martelaren.

Verankering in de Zuidelijke Nederlanden

Maar meestal hadden de Arenbergs er een neus voor om tijdens de roerige 16de en 17de eeuw de 'juiste kant' te kiezen. Wanneer zij het strijdtoneel overleefden, schoven ze dan ook mee aan bij de onderhandelingstafel waar belangrijke vredesverdragen werden gesloten.

Hun trouw aan de Habsburgse dynastie leverde hen geen windeieren op. Karel van Arenberg werd opgenomen in de Rijksdag en vanaf 1644 mochten zij zich ook hertogen noemen. Tijdens de 17de eeuw legden zij verder de basis van hun uitgestrekte bezittingen. Het was ook toen dat

Factum daar in 2003 een bezoek aan bracht? – en Heverlee in het hertogdom Aarschot. Daarnaast bezaten zij ook het Egmontpaleis te Brussel als optrekje in de stad. Inzake grondbezit en levensstandaard waren de Arenbergs in de Nederlanden de enige edellieden die de vergelijking met een Engelse lord of een Pruisische jonker konden doorstaan. Hun rijkdom etaleerden zij graag in somptueuze landhuizen en met een schitterende kunstcollectie. In de Europese society werden zij graag geziene gasten.

De ‘blinde hertog’

Lodewijk-Engelbert (1750-1820), zesde hertog van Arenberg, was het product van een kantelend tijdperk. Daar waar zijn voorvaderen eer en roem zochten op het slagveld en in hun vrije tijd het grondbezit beheerden, stond deze hertog in een kantelend tijdperk voor nieuwe uitdagingen. Nochtans slaagde hij er in om het familiebezit zo goed als ongeschonden door de revolutiejaren te sleuren. Hoe het familiebezit de Franse revolutie overleefde, mag een half wonder genoemd worden. De hertog had zich immers gecompromitteerd met het keizerrijk van Napoleon, maar wist in 1815 toch de familiale bezittingen veilig te stellen.

Een functie met militaire betekenis was sowieso voor Lodewijk-Engelbert niet weggelegd. Hij was blind als gevolg van een jachtongeval, maar maakte zich wel op andere vlakken verdienstelijk. De ‘blinde hertog’ wierp zich op wetenschap, theater, muziek en beeldende kunst.

Maar vooral de experimenten van de gebroeders Montgolfier trokken zijn aandacht. Het inspireerde hem tot een ontwerp voor een eigen ballon op basis van steenkoolgas. Niet toevallig ontwikkelde Jan Pieter Minckeleers (1748-1824) op hetzelfde ogenblik in Leuven het lichtgas. De wetenschappelijke interesse van Lodewijk-Engelbert zorgde er voor dat de Arenbergs gelieerd geraakten met de Leuvense universiteit. Het leidde onder andere tot de oprichting van het Arenberginstituut in de Naamsestraat, waar een scheikundelaboratorium werd ondergebracht.

Lodewijk-Engelbert van Arenberg, de 'blinde hertog'

De Arenbergs en de universiteit

De bekendste 'schenking' is ongetwijfeld het kasteel van Heverlee. Wat daar precies is gebeurd, blijft hangen in de mist van de geschiedenis. Na de oorlog werd het domein door de Belgische staat aangeslagen, omdat de Arenbergs als Duitsers beschouwd werden. Later kon de universiteit het hele domein verwerven van de Belgische staat. Maar er bestaat ook nog een andere versie, namelijk dat Arenberg al voor of tijdens de oorlog een stuk van het kasteeldomein aan rector Ladeuze zou hebben beloofd. Nog anderen beweren dan weer dat de aangeslagen goederen onder katholieke partijdruk voor een gunstprijns bij de zwaar geteisterde universiteit belandden.

Insiders menen te weten dat de relaties tussen de Arenbergs en de 'alma mater' tot na de Tweede Wereldoorlog niet altijd zo vlekkeloos waren, onder meer door discussies over het onderhoud van het kasteel. Vandaag lijken de plooiën helemaal glad gestreken. Meer nog: Arenberg en universiteit worden vaak in één adem genoemd, wat het imago van beide enkel maar ten goede komt. Heel wat universitaire gebouwen en projecten verwijzen vandaag dus naar de belangrijke

familie. Vergeten we bijvoorbeeld ook niet de exclusieve Spoelberchkamer, waar de kostbare werken van de Centrale Bibliotheek worden bewaard. Ter opfrissing: de huidige prins Henri d'Arenberg is gehuwd met Dainé de Spoelberch.

De tentoonstelling 'De Arenbergs' in het Museum M vertelt niet alleen het verhaal van de familie, maar vooral dat van hun kunstcollectie. Je kan er terecht voor een bijzondere reünie van de kunstwerken van de prinselijke familie. Zo komen topstukken van Rubens, Veronese, Brueghel, Dürer en vele anderen samen in M. Speciaal voor deze gelegenheid hebben vooraanstaande musea als de National Portrait Gallery, National Gallery, Victoria and Albert, The Met en het Kunsthistorisches Museum Wien werken in bruikleen gegeven. Daarnaast zijn er talrijke schilderijen uit privécollecties te bewonderen. Tijdens het bezoek op 10 november kan men zich in de namiddag in het kasteel van Heverlee helemaal laten onderdompelen in de sfeer van de Arenbergs.

Patrick Praet

